

Vadlīnijas par papuvēm un atbalsta saņemšanas nosacījumiem

Vadlīnijām ir rekomendējošs raksturs un tās nav tieši piemērojamas, bet tajās norādītie normatīvie akti ir tieši piemērojami un saistoši tiešo maksājumu un lauku attīstības programmas platībmaksājumu pretendentiem.

Šo vadlīniju mērķis ir sniegt ieskatu normatīvajā regulējumā saistībā ar Eiropas Savienības atbalsta (tiešo maksājumu un Lauku attīstības platībmaksājumu) piešķiršanas kārtību par papuvēm, kā arī ieteikumus par papuvju apsaimniekošanu, kurus īstenojot iespējams vislabākā veidā nodrošināt atbilstību atbalsta piešķiršanas noteikumiem.

Papuve atbilstoši Latvijā īstenotajai tradicionālajai praksei ir aramzemes lauks, ko neizmanto attiecīgajā gadā kultūraugu audzēšanai, bet visu veģetācijas periodu vai daļu no tā apstrādā, lai ierobežotu nezāles, nodrošinātu mitruma un augu barības elementu uzkrāšanos un sagatavotu lauku sējai vai stādīšanai. Papuves platībā var iestrādāt organisko mēslojumu vai veikt augsnes kalpošanu, ja nepieciešams.

Zālājs, kurā augsne veģetācijas periodā netiek mehāniski apstrādāta, nav papuve. Herbicīdu lietošana nav pietiekams augsnes apstrādes pasākums.

1. Noteikumi par papuvēm

1.1. Vispārīgās prasības

ES un nacionālie normatīvie akti paredz nosacījumus papuvju noteikšanai un apsaimniekošanai.

Pārsvarā noteikumi par papuvēm ir ietverti tiešmaksājumu normatīvajos aktos, bet tajos noteiktās prasības ir obligāti jāizpilda, lai saņemtu arī Lauku attīstības programmas (LAP) platībmaksājumu atbalstu, un tas noteikts MK noteikumu Nr. 171¹ 6. punktā.

Latvijā maksājumu piešķiršanas nolūkā papuves netiek iedalītas veidos pēc apsaimniekošanas īpatnībām (tūrās vai aizņemtās) un nav noteiktas atšķirīgas papuvju apsaimniekošanas un uzturēšanas vispārīgās prasības dažādos atbalsta pasākumos. Tikai bioloģiskās lauksaimniecības papuvju apsaimniekošanā papildus jāņem vērā ierobežojumi: tie paredz, ka papuvju apsaimniekošanā nedrīkst izmantot slāpekļa minerālmēslus, bet var izmantot tikai atļautus mēslošanas līdzekļus un augsnes ielabotājus, kā arī nedrīkst izmantot citus augu aizsardzības līdzekļus kā vien bioloģiskas izcelsmes līdzekļus.

Tātad, lai deklarētu papuves vienotajam platības maksājumam (turpmāk – VPM), zaļināšanas maksājumam, maksājumam par apgabaliem ar dabas vai specifiskiem ierobežojumiem un bioloģiskās lauksaimniecības maksājumam vai lai deklarētu papuvi par ekoloģiski nozīmīgu platību, ir jāizpilda vairāki normatīvajos aktos paredzēti noteikumi.

---

¹ Ministru kabineta 2015. gada 7.aprīļa noteikumi Nr.171 "Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā".

Atsauce uz normatīvajiem aktiem

<ul style="list-style-type: none"> • Papuve ir aramzeme:	R 1307/2013 ² 4(1). panta “f” punkts: aramzeme ir zeme, ko apstrādā kultūraugu audzēšanai, vai zeme, kas pieejama kultūraugu audzēšanai, bet ir atstāta papuvē, arī platības, kas atstātas atmatā saskaņā ar regulām lauku attīstības jomā, neatkarīgi no tā, vai uz attiecīgās zemes ir siltumnīcas vai stacionārs vai pārvietojams segums.
<ul style="list-style-type: none"> • kurā nenotiek lauksaimnieciskā ražošana,	R 639/2014 ³ 45(2). pants: uz papuvē esošas zemes lauksaimnieciskā ražošana nenotiek.
<ul style="list-style-type: none"> • tas ir, to neizmanto kultūraugu audzēšanai, izņemot zaļmēslojuma audzēšanu, no tās nenovāc ražu, un to neizmanto dzīvnieku ganīšanai;	R 1307/2013 4(1). panta „c” punkta „i” apakšpunkts: lauksaimniecības produktu ražošana vai audzēšana, tostarp ražas novākšana, slaukšana, dzīvnieku audzēšana un turēšana lauksaimniecības nolūkiem,
<ul style="list-style-type: none"> • kurā nezāles tiek ierobežotas, un augi, arī tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē līdz kārtējā gada 15. septembrim;	MK noteikumu Nr. 126 ⁴ 65.3. apakšpunkts: zemi izmantojot kā papuvi, nezāles tiek ierobežotas un augi, arī tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē līdz kārtējā gada 15. septembrim. Par papuvi neuzskata zaļmēslojuma augu aizņemtu platību, kuru izmanto ganīšanai vai ražas novākšanai vai kurā augi attiecīgā termiņā netiek iestrādāti augsnē. Šāda platība vienotajā iesniegumā deklarējama ar tajā audzētā kultūrauga aprakstam atbilstošu kultūrauga kodu.
<ul style="list-style-type: none"> • kura tiek uzturēta vismaz sešus mēnešus pēc kārtas kārtējā gadā un vismaz līdz kārtējā gada 15. jūlijam.	MK noteikumu Nr. 126 116.1. apakšpunkts: papuvē esoša zeme, kas tiek uzturēta vismaz sešus mēnešus pēc kārtas kārtējā gadā un vismaz līdz kārtējā gada 15. jūlijam.

Papuve ir aramzeme, un aramzemes lauki, atšķirībā no ilggadīgo zālāju un ilggadīgo kultūraugu platības, gan konvencionālajās, gan pēc bioloģiskām metodēm saimniekojošās saimniecībās, tiek iekļauti augsekā vai augu maiņas plānā, kas paredz kultūraugu vai zemes izmantošanas veidu maiņas kārtību pa gadiem. Papuvi parasti iekļauj kultūraugu maiņas kārtībā starp aramzemē audzētu priekšaugu un pēcaugu. Priekšaugi vai pēcaugi var būt arī aramzemē sēts zālājs, bet ne ilggadīgais zālājs. Izņēmums var būt tikai gadījums, kad papuve tiek iekļauta kā pirmais zemes izmantošanas veids augu maiņas plānā un pēc tās nākamajā gadā aramzemē tiks audzēts kultūraugs, kas nav zālājs.

Ilggadīgo zālāju lauks, kas tiek lobīts vai uzarts, lai to sagatavotu jauna zālāja sējai (stiebrzāļu vai lopbarības zālaugu maisījums), kaut arī ar citu sugu zālaugu, nav uzskatāms par papuvi. Minētais nosacījums izriet no Eiropas Savienības Tiesas sprieduma C 47/13⁵, kas nosaka, ka zālāju uzskata par

² Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1307/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 637/2008 un Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009.

³ Komisijas deleģētā regula (ES) Nr. 639/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar kuru groza minētās regulas X pielikumu.

⁴ Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumi Nr.126 “Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem”.

⁵ Tiesas spriedums (otrā palāta) 2014. gada 2. oktobrī, lieta C-47/13 par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko Bundesverwaltungsgericht (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2012. gada 15. novembrī

ilggadīgu, ja tas pašreizējā brīdī un vismaz piecus gadus tiek izmantots stiebrzāļu vai cita veida zālaugu lopbarības audzēšanai, kaut gan šajā laikposmā zālājs ir uzarts un līdzšinējā veida zālaugu lopbarības vietā ir iesēta cita veida zālaugu lopbarība.

Aizņemtās papuves platībā var tikt audzēti zaļmēslojumu kultūraugi, piemēram, eļļas rutks vai sinepes, un šos kultūraugus var audzēt arī kā starpkultūras. Ja eļļas rutku vai sinepes, vai citus augus audzē zaļmēslojuma mērķim visu veģetācijas periodu vai lielāko daļu no tā, tad lauku uzskata par papuvi, bet, ja zaļmēslojuma augus sēj veģetācijas perioda beigās pēc galvenā kultūrauga (pamatkultūrauga) novākšanas un audzē līdz nākamā gada galvenā kultūrauga sējai, tad tos uzskata par starpkultūrām. Kultūraugs vai zemes izmantošanas veids, kas aizņem lauku lielāko daļu no dažādošanas un veģetācijas perioda (no 15. jūnija līdz 31. augustam), ir uzskatāms par galveno kultūraugu un attiecīgo kultūraugu vai zemes izmantošanas veidu deklarē maksājumu iesniegumā. Piemēram, ja eļļas rutku laukā sēj tīrsējā un audzē laikposmā no 15. jūnija līdz 31. augustam, lai iegūtu zaļmasu vai eļļas rutku sēklas, tad kultūraugu deklarē ar kodu 872 “Pārējie citur neminētie kultūraugi, sēti tīrsējā aramzemē” (*jo eļļas rutkam nav atsevišķa koda*), bet, ja eļļas rutku audzē attiecīgajā laikposmā zaļmēslojuma mērķim, tad lauka izmantošanas veids ir “papuve”. Savukārt, ja eļļas rutks tiek sēts augusta beigās pēc galvenā kultūrauga, piemēram, novāktiem gurķiem, kas lielāko daļu minētā laikposma auguši laukā, tad eļļas rutks tiek audzēts kā starpkultūra un iesniegumā kā laukā augošo kultūraugu deklarē gurķus, nevis eļļas rutku.

1.2. Īpašās prasības LAP 2014–2020 pasākumam "Bioloģiskā lauksaimniecība"

Atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības atbalsta pasākuma (turpmāk – M11) nosacījumiem bioloģiskajiem lauksaimniekiem augkopības saimniecībā jāievēro augu maiņa vai augseka, savukārt papuve ir viens no zemes izmantošanas veidiem, ar kuru netiek pārtraukta augu maiņas kārtība pa gadiem laukā.

Bioloģiskajiem lauksaimniekiem, kas piesakās M11 pasākuma atbalstam, jānodrošina arī pieteiktās lauksaimniecības zemes atbilstība pamatprasībām, kas definētas normatīvajos aktos par bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtību⁶, saskaņā ar Padomes Regulas Nr.834/2007⁷ 12.panta 1.punkta „a” un „b” apakšpunktā minētajiem nosacījumiem. Un tās ir šādas:

- o vienu graudaugu sugu un kartupeļus vienā laukā audzē ne ilgāk kā trīs gadus pēc kārtas;
- o rapsi vienā laukā audzē ne biežāk kā reizi četros gados, bet laukos, kuros augsnes skābuma pH līmenis pārsniedz 7,2, – ne biežāk kā reizi trijos gados;
- o gurķus, kabačus, patisonus, ķirbjus, bietes, lapu dārzenus, sīpolus, ķiplokus, puravus, tomātus, papriku, burkānus, selerijas, pētersīļus, pastinākus, dilles, ķimenes un pākšaugus atklātā laukā vienā un tajā pašā vietā audzē ne biežāk kā reizi trijos gados;
- o pārējos šajā punktā neminētos kultūraugus vienā laukā audzē ne ilgāk kā trīs gadus pēc kārtas (neattiecas uz aramzemē sētiem zālājiem, ilggadīgiem zālājiem, tauriņziežu augiem un ilggadīgiem stādījumiem);
- o tauriņziežus, ieskaitot tauriņziežus sētus maisījumā ar stiebrzālēm kā galveno kultūraugu vai labības pasējā, audzē platībā, kas sastāda vismaz 20% no saimniecības aramzemes platības;
- o viena kultūrauga suga pēc botāniskās klasifikācijas neaizņem vairāk nekā 75% no aramzemes platības, bet papuves platības neaizņem vairāk nekā 25% no kopējās aramzemes platības (neattiecas

un kas Tiesā reģistrēts 2013. gada 29. janvārī, tiesvedībā Martin Grund pret Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein.

⁶ Ministru kabineta 2009.gada 26.maija noteikumi Nr.485 Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtība.

⁷ Padomes Regula (EK) Nr. 834/2007 (2007. gada 28. jūnijs) par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu un par Regulas (EEK) Nr. 2092/91 atcelšanu.

uz aramzemē sētiem zālājiem, ilggadīgiem zālājiem, tauriņziežu augiem un ilggadīgiem stādījumiem).

Tādējādi, lai nodrošinātu prasības izpildi par augu maiņas izmantošanu, plānots, ka lauksaimnieka saimniecībā papuve ar 2016. gadu nevarēs pārsniegt 25 % no aramzemes platības (tāpēc ka augmaiņas cikls ir vismaz četri gadi un četrlauku augu rotācijā viens no laukiem veido 25 %).

2. Papuvju iedalījums atbilstoši tradicionālajai praksei

Šajā nodaļā sniegta informācija par papuves apsaimniekošanas praksēm, kuras īstenojot tiktu nodrošināta atbilstība 1.nodaļā minētajiem noteikumiem par papuvēm.

Aramzemē kultūraugus parasti audzē, ievērojot apstākļiem piemērotu kultūraugu vai zemes izmantošanas veidu maiņas kārtību pa gadiem, lai saglabātu vai uzlabotu aramzemes lauku auglību un samazinātu vajadzību pēc papildmēslojuma, īpaši slāpekli saturoša mēslojuma, kā arī mazinātu lauku nezālainību un vajadzību lietot augu aizsardzības līdzekļus un nodrošinātu ilgtspējīgu saimniekošanu, nenodarot kaitējumu videi un klimatam. Kultūraugu vai zemes izmantošanas veidu maiņas kārtība pa gadiem ir noteikta augsekas vai augu maiņas plānā.

Papuve ir daļa no aramzemes lauku augu maiņas vai augsekas plāna, un tās ierīkošanas mērķis ir viens – sagatavot lauku nākamā kultūrauga sējai vai stādīšanai, veicot mērķtiecīgu lauka apstrādi, iznīcinot nezāles, uzkrājot barības vielas un mitrumu sausos gados. Augu maiņas vai augsekas cikls parasti ilgst vismaz četrus gadus, un papuves uzturēšanas ilgums vienā laukā nepārsniedz vienu veģetācijas sezonu.

Latvijā papuvju iedalījums ir šāds:

- tīrās jeb neaizņemtās papuves;
- aizņemtās papuves, kurās audzē zaļmēslojumam paredzētus augus.

Bieži tiek lietots arī tāds apzīmējums kā ķīmiskā papuve, tā akcentējot augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu papuves apsaimniekošanā. Taču augu aizsardzības līdzekļu izmantošana var būt tikai viena no papuves apsaimniekošanas darbībām un nebūt ne nozīmīgākā. Ja nav paredzēti ierobežojumi vai aizliegumi, piemēram, bioloģiskajā lauksaimniecībā, tad augu aizsardzības līdzekļus var lietot gan tīrajās, gan aizņemtajās papuvēs.

2.1. Augsnes apstrādāšana tīrās papuvēs

Tīrās papuves galvenais uzdevums – atbrīvot lauku no nezālēm un uzkrāt augsnē mitrumu. Labāko piemēru par tīro papuvi skatīt 1.attēlā. Tīro papuvi ir lietderīgi ierīkot stipri nezāļainos laukos, visbiežāk pēc vasarājiem. Tā ir visvairāk piemērota, ja augsne ir jākaļķo.

Tīro papuvi vienā laukā parasti uztur tikai vienu gadu vai vienu veģetācijas periodu vai daļu no tā.

Ierīkojot tīro papuvi, tās izveides sākumposmā lauku loba vai uzar, padziļinot aramkārtu.

Vasarā papuves laukā apkaro nezāles un pēc nepieciešamības iestrādā mēslojumu un kaļķo.

Tīro papuves ierīkošanu var uzsākt jebkurā veģetācijas perioda laikā – gan rudenī, gan pavasarī vai vasaras sākumā. Parasti tīrās papuves lauka augsnes apstrādāšanu uzsāk iepriekšējā gada rudenī vai agri pavasarī.

Ja lauks ir uzlobīts vai aparts rudenī, tad pavasarī veic lauka apstrādi, lauku arot, ecējot, šļūcot vai kultivējot atkarībā no augsnes mehāniskā stāvokļa. Tas sekmē augsnes virskārtā esošo nezāļu sēklu dīgšanu un samazina ūdens zudumu augsnē.

1.attēls: Tīras papuves labākai piemērs, kādam tam jābūt 15. septembrī

Ziemāju sējai piemēroti ir papuves lauki, kas ierīkoti kopš iepriekšējā gada rudens. Ja nepieciešams, papuvi pārār rudens aršanas dziļumā.

Ja tīro papuvi ierīko vasaras sākumā (līdz 1. jūlijam), tad sākotnējā posmā veic augsnes lobīšanu vai uzāršanu un vēlākā posmā apkaroz nezāles un iestrādā mēslojumu vai augsni kaļķo.

Ja tīro papuvi saglabā ilgāk nekā vienu gadu, lauka apstrādi un nezāļu apkarošanu veic katru papuves saglabāšanas gadu. **Aramzemes lauks, kas gada laikā netiek apstrādāts un kopts, nav uzskatāms par papuvi.**

Nezāļu apkarošana papuvēs ir veģetācijas periodā lauksaimnieka sistemātiski veikti nezāļu apkarošanas un ierobežošanas pasākumi, lai iznīcinātu nezāles, īpaši daudzgadīgās. Tīrajās papuvēs nezāles apkaroz mehāniski, izmantojot dažādus augsnes apstrādes paņēmienus, kad augsnes aramkārtā tiek daļēji vai pilnībā apvērsta un sasmalcinātas aramkārtā esošās nezāļu un augu daļas, kas veģetatīvi vairojas. Nezāļu apkarošanā var izmantot arī herbicīdus, izņemot papuvju platībās, kuras apsaimnieko saskaņā ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm. Mehāniska nezāļu apkarošana ir nezāļu ravēšana, augsnes kultivēšana, ecēšana, lobīšana un aršana.

2.2. Augsnes apstrādāšana aizņemtajās papuvēs

Aizņemtās papuves pasargā augsni no erozijas un sekmē barības elementu uzkrāšanos aramkārtā.

Aizņemtajā papuvē var audzēt tikai zaļmēslojumam piemērotus augus. Aizņemta papuves labāko piemēru skatīt 2.attēlā.

Visvairāk izplatītie zaļmēslojuma augi ir āboliņš, lupīna, baltais amoliņš, sinepes, eļļas rutks, facēlija u.c.

Lai augsni varētu sagatavot ziemāju sējai, aizņemtajā papuvē sēj kultūraugus ar īsu veģetācijas laiku (agro sarkano āboliņu, eļļas rutku, sinepes, lupīnu), un attiecīgie zaļmēslojuma augi tiek audzēti vienu veģetācijas periodu un iestrādāti augsnē zaļmēslojuma augu sējas gadā.

Zaļmēslojuma mērķim var sēt arī kultūraugus, kas zelmeni veido ilgākā laikposmā nekā viens gads (piemēram, āboliņš) un ko paredzēts audzēt ilgāk par vienu gadu. Šādā gadījumā zaļmēslojuma mērķim apsētā platība uzskatāma par papuvi tikai gadā, kad zaļmēslojuma augi tiek iestrādāti augsnē.

2.attēls: Aizņemtās papuve labākais piemērs, kādam tam jābūt veģetācijas perioda laikā no 15.jūnija līdz 31.augustam

Aizņemtajās papuvēs parasti neveic papildu specifiskus nezāļu apkarošanas pasākumus, jo zaļmēslojuma augu audzēšana jau nodrošina nezāļu nomākšanu un ir uzskatāma par nezāļu apkarošanas pasākumu.

Aizņemtajās papuvēs tās uzturēšanas beigu posmā zaļmēslojuma augi jāiestrādā augsnē.

3. Īpaši gadījumi, ja papuves vēlas pieteikt atbalstam

- Ja augsnes ielabošanai tiek sēti viengadīgi zaļmēslojuma augi, tad kārtējā gadā platību deklarē kā papuvi un zaļmēslojuma augus laikus iestrādā augsnē, bet ne vēlāk kā līdz kārtējā gada 15. septembrim.
- Ja augsnes ielabošanai tiek sēti divgadīgi vai daudzgadīgi zaļmēslojuma augi, tad kārtējā gadā tos deklarē atbilstoši kultūraugu veidam. Piemēram, ja pavasarī ir iesēts sarkanais āboliņš bez virsauga, tad attiecīgo platību deklarē kā “āboliņu”, nevis “papuvi”, savukārt otrajā gadā, kad āboliņu iestrādā augsnē, platību var deklarēt kā “papuvi”. Pirmajā gadā, kad āboliņa platība ir deklarēta kā “āboliņš”, nevis “papuve”, lauksaimnieks attiecīgo platību var izmantot arī ganīšanai un zaļmasas ieguvei, savukārt otrajā gadā, kad platību deklarēs kā “papuvi”, ganīšana un zaļmasas novākšana nav atļauta. Platībā, kura kārtējā gadā deklarēta kā papuve un kurā aug otrā gada zaļmēslojuma augi, augi ir jāiestrādā augsnē ne vēlāk kā līdz kārtējā gada 15. septembrim.
- Ilggadīgie zālāji nav zaļmēslojuma augs, un zāles smalcināšana vai pļaušana veģetācijas periodā nav nezāļu apkarošana. Zāles var smalcināt, ja pēc tās augi tiek iestrādāti augsnē. Tādēļ, ja papuvi plānots ierīkot platībā, ko iepriekšējā gadā aizņēma ilggadīgie zālāji, tad ne vēlāk kā līdz kārtējā gada 30. maijam veic augsnes pirmreizējo aparšanu vai lobīšanu, bet līdz kārtējā gada 15. septembrim papuves turpina apsaimniekot, platībā regulāri apkarojot nezāles, tostarp pašizsējas kultūraugus.